

žáků a stal se jedním z prominentních historiků NDR, členem německé akademie věd, kde pod jeho vedením fungovalo *oddělení pro dějiny vědy a vědeckých vztahů, zvláště německo-slovanských*. A to přesto, že Winter nadále zůstával rakouským občanem, vlastním dům v Rakousku, kam pravidelně jezdil. V této době byl vnímán jako „nejvýraznější představitel ‚buržoazního‘ dějepisectví, který přispěl k rozvoji marxistického dějepisectví v NDR.“ Je třeba zmínit, že pro poválečné období již kniha nepřináší tak důkladné analýzy Winterových textů, byť se snaží vystopovat myšlenkové zvraty Wintera jako člověka i historika. Nutno dodat, že mnoho záhad ve Winterově životě zůstává. Nakonec i autor knihy se zamýšlí nad tím, která z Winterových vyjádření byla jen nutným vyjádřením souhlasu s mocí a která byla míněna vážně. Ukazuje, že opravdu není jednoduché a často ani možné to zjistit i proto, že Winterovy vlastní životopisy či úryvky autobiografických textů tomu také příliš nepomáhají. Závěrem je třeba dodat, že Němcova kniha je knihou velmi podnětnou, založenou na dlouholetém výzkumu, a je proto škoda, že neprošla důkladnějším redakčním zpracováním. Kniha tak zbytečně obsahuje mnoho překlepů či jazykových chyb, které mohly být lehce odstraněny.

Jana Ratajová

doi: 10.14712/23365730.2021.11

Marek Vlha – Josef Šaur a kol., Kalendárium Masarykovy univerzity 1919–2019

Masarykova univerzita, Brno 2019, 247 s., ISBN 978-80-210-9116-0

Publikace kolektivu historiků¹ vzešlých z Masarykovy univerzity přináší pohled na 100 let dějin této významné moravské vědeckopedagogické instituce. Cílem autorů bylo předložit k tomuto významnému výročí publikaci atraktivní nejen pro vážné zájemce o dějiny univerzity a vzdělanosti, města Brna, Moravy, ale především pro čtenáře populárně naučné literatury.

Kalendárium Masarykovy univerzity je sestaveno chronologicky, nechybí ale přesahy a exkurzy k jednotlivým osobnostem a událostem. Vedle příběhu samotné Masarykovy univerzity jsou přiblíženy proměny vysokého školství a univerzitního prostředí obecně, včetně životních podmínek profesorů a studentů.

Kniha začíná tradicemi moravské vzdělanosti a v souvislosti s ní je zmíněna zejména činnost humanistů Jednoty bratrské a J. A. Komenského. Na Moravě vznikla sice univerzita již v roce 1566 v Olomouci, ta však sloužila jako instituce vyššího vzdělání, na které nefungovaly všechny fakulty. V 50. letech 19. století byla nakonec zrušena. Založení plnohodnotné moravské univerzity dlouho bránil zejména silící nacionalismus. Mnohaleté úsilí českých vědců a politiků i nejširší veřejnosti bylo završeno až 28. ledna 1919, kdy univerzita o čtyřech fakultách (přírodovědecká, právnická, filozofická, lékařská) konečně vznikla.

Během prvních let existence se Masarykova univerzita zařadila k významným střediskům vzdělávání a kulturního života na Moravě a v Brně. Univerzita na druhou stranu zejména v době hospodářské krize zápasila s finančními i prostorovými problémy a s tlaky

¹ Marek Vlha, Josef Šaur, Lukáš Fasora, Jiří Hanuš, Jana Černá, Anna Pečínková.

na přeložení Filozofické fakulty do Bratislavy (1923). V roce 1933 hrozilo také zrušení Přírodovědecké fakulty.

Obzvláště těžké břemeno kladl na univerzitní představitele příchod nacistických okupantů. Okupace se nejprve dotkla pedagogů. Úmysl zlikvidovat českou inteligenci se nacisté rozhodli uskříšit uzavřením veškerých českých vysokých škol po 17. listopadu 1939. Mnoho studentů a pedagogů bylo popraveno. Nacistická moc zabrala univerzitní budovy pro své potřeby.

První nouzové přednášky zahájila Lékařská fakulta MU již v květnu roku 1945. V poválečném období bylo nutno obnovit zničené budovy i pedagogický sbor. Poválečná doba přála také změnám, v roce 1946 byla zřízena Pedagogická fakulta. Svobodnému rozvoji univerzity zabránil komunistický puč v únoru 1948. Mnoho studentů a pedagogů muselo univerzitu opustit. Jako prvorepubliková bašta byla v roce 1950 zrušena Právnická fakulta (obnovena byla v únoru 1969). Pedagogická fakulta se osamostatnila (v roce 1964 se opět k MU přičlenila). Na vysokých školách byla zavedena centralizace a systém výuky podle sovětského vzoru.

Rigidní centralistické poměry nezměnilo ani krátké období uvolnění v roce 1956. K opravdovému uvolnění došlo až ve druhé polovině 60. let. Snahu o demokratizaci poměrů však přerušil vpád intervenčních vojsk v srpnu 1968. Znamenalo to opětovné utužení poměrů a personální změny.

I přes omezené kontakty k západní vědě a nedokonalé materiální vybavení si může Masarykova univerzita připsat řadu významných vědeckých prvenství. V roce 1958 došlo k první operaci srdce s mimotělním oběhem ve střední Evropě. V roce 1982 se zásluhou brněnských vědců narodilo v Československu první dítě ze zkumavky. Jen několik měsíců poté provedli akademici první transplantaci jater v Československu. Univerzita vychovala také odborníky světového formátu (např. biochemik Edmund Talafant nebo přírodovědec František Herčík).

Masarykova univerzita se konečně mohla svobodně nadechnout až po 17. listopadu 1989. Někteří učitelé ideologických a vědecky neplodných pracovišť museli odejít, pracovníci a studenti poškození komunistickým režimem byli rehabilitováni. Svobodné klima umožnilo postupnou internacionalizaci vědecké a pedagogické činnosti a zakládání unikátních vědeckých pracovišť.

Rozmach nastal také v rozšiřování univerzity o nové obory. V roce 1991 došlo k založení šesté fakulty – Ekonomicko-správní v roce 1991. Roku 1994 následovala Fakulta informatiky. V roce 1998 vznikla Fakulta sociálních studií a zatím poslední je Fakulta sportovních studií založená v roce 2002. V souvislosti s tímto rozmachem nechala univerzita v 90. letech postavit několik nových budov. V prvním desetiletí nového tisíciletí byl také vybudován univerzitní kampus v Bohunicích.

Masarykova univerzita ve třetím tisíciletí chce být špičkovou vědeckou institucí, ale také školou, o jejíž absolventy budou mít zaměstnavatelé vždy zájem.

Knihu doprovází bohatý, z části dosud nepublikovaný obrazový materiál. Je uzavřena seznamem rektorů MU a přehledem vybraných pramenů a literatury.

Předložená kniha je podařenou, i když zdaleka ne vyčerpávající (jak ostatně konstatují i autoři v úvodu) syntézou dějin univerzity. Poslouží zejména široké veřejnosti, která se chce seznámit s dějinami této významné vědeckopedagogické instituce.

Michal Továrek

doi: 10.14712/23365730.2021.12